

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

О. А. Бондар, д. е. н., професор, П. М. Куліков, д. е. н., професор, О. Г. Шкуропат, здобувач, О. М. Капінос, аспірант, Київський національний університет будівництва та архітектури, NKC_kiev@ukr.net

У статті визначено сутність категорії «фінансовий потенціал підприємства». Показано значення фінансового потенціалу як необхідної умови забезпечення конкурентоздатності підприємства. Обґрунтовано необхідність ідентифікації та розрахунку ефекту поточної діяльності при використанні технології управління створеним підприємством. Продемонстровано зв'язок між фінансовим потенціалом підприємства та можливостями досягнення високої ефективності його діяльності.

Ключові слова: фінансовий потенціал, методика оцінки фінансового потенціалу, конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, оцінювання ефективності діяльності, управління фінансовим потенціалом.

Постановка проблеми. В умовах швидко мінливого ринкового середовища України перед суб'єктами господарювання постають проблеми ефективного використання наявних ресурсів, пошуку резервів підвищення продуктивності діяльності, оптимізації структури майна. Відповідно посилюється значення фінансового потенціалу для забезпечення діяльності, позиціонування, формування й реалізації стратегічних та тактичних цілей економічних суб'єктів. Фінансовий потенціал стає чинником, що впливає на фінансові, кредитні, інвестиційні, інтеграційні та інші відносини між економічними суб'єктами у процесі їх діяльності на різних рівнях та сферах функціонування. Для розробки успішної стратегії, оцінки перспектив і визначення нових напрямів розвитку підприємства, а також для обґрунтування доцільності його інвестування потрібна усебічна оцінка як самого підприємства, так і його довкілля. Це визначає актуальність поглибленого дослідження сутності фінансового потенціалу

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням методики аналізу й діагностики фінансового потенціалу підприємства присвячено наукові праці багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких слід виділити наукові розробки: М. І. Баканова [1], І. А. Бланка [2], В. М. Гриньової [3], О. В. Деркач [4], С. С. Черниш [5], А. Д. Шеремет [6] та інші. Віддаючи належне науковим здобуткам великої кількості науковців, слід зазначити відсутність єдино-

го підходу щодо групування та способу визначення показників оцінки фінансового стану, достатнього висвітлення принципово важливих питань, пов'язаних з формуванням єдиної методики оцінки фінансового стану.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є розкриття теоретико-методологічного підходу до визначення сутності фінансового потенціалу підприємства, а також виділення методів та етапів його оцінки при проведенні політики забезпечення конкурентоздатності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після двох з половиною десятиріч років невдалої економічної перебудови та модернізації економіки проголошувати необхідність проведення інноваційних змін виробничо-економічних систем доволі просто. Наразі, більшість економістів вбачають у цьому необхідність і неминучість, проте, доволі повільно вітчизняні підприємства адаптуються до потреб раціоналізму, глобалізації та інтеграції до світового співтовариства.

Виходячи з досвіду економічно розвинених країн, можна з упевненістю відмітити, що впровадження досягнень наукової думки в сферу практичного використання здійснюється різноспрямованими зусиллями значної кількості підприємств різної форми власності і різної сфери виробництва. Роль промислового підприємства в реалізації інноваційних процесів залежить від розмірів підприємницьких структур, наявного ресурсного потенціалу різної природи та його здатність

і готовність до проведення змін та інноваційної діяльності.

Наслідки диспропорції між стадіями інноваційного процесу в ході здійснення інноваційної діяльності, а також незбалансованість тих або інших робіт на кожній стадії, значні, і у кращому разі виявляються в неефективному використанні ресурсів різної природи і різних видів. Найбільш оптимальним буде таке співвідношення між тими виробничо-економічними системами, що активно займаються впровадженням власних наукових досліджень і конструкторських розробок та результатів науково-технічного прогресу з використанням їх у діяльності підприємства, коли число розроблених винаходів, технічних рішень, ідей відповідатиме як можливостям підприємства так і їх готовності. Розглядаючи можливість впровадження інновацій з використанням внутрішніх і зовнішніх джерел капіталовкладень, доцільно їх здійснювати з економічно вигідною умовою для підприємства. Аналіз резервів підвищення ефективної діяльності промислово-виробничих систем і питання використання резервів інновативності підприємств промислово – будівельного комплексу та його здатність проводити інноваційну діяльність має стати однією з прерогатив результативності національної економіки і глобального розвитку суспільства в цілому.

Слід відмітити, що на фоні сучасних глобалізаційних процесів та транснаціоналізації виробництва економічний і технологічний розвиток виробничо-економічних систем обумовлює потребу у проведенні інноваційних змін та підвищенні їх конкурентоспроможності. Підприємства промислово-виробничого комплексу хронічно відстають за значною кількістю макроекономічних показників від більшості країн світу, що і обумовлює надзвичайно низькі темпи економічного розвитку останніх та рівня їх конкурентоспроможності, на противагу розвинуті країни світу широко використовують як інноваційний потенціал так і інноваційні можливості підприємств формуючи високоіндустріальне суспільство. Тому, при формуванні дієвої інноваційної стратегії національні підприємства стикаються зі значною

кількістю деструктивних чинників і перешкод її реалізації.

Одними з основних деструктивних чинників впровадження інновацій є низький рівень готовності промислово-виробничих систем, відсутність фінансових ресурсів, інвестиційних ресурсів, низький рівень мотиваційного механізму і домінування низькотехнологічного промислового виробництва. Проте, ця досить песимістична картина перебивається прикладом існування цілого ряду підприємств, які не лише зуміли вижити в умовах постійних загроз і нестабільного фінансово-економічного поля та пристосуватись до нових умов господарювання, а й стали одними з провідних в Україні. То ж можна стверджувати, що вітчизняні підприємства залежно від форми власності і умовень здатні відчувати успіхи розуміючи власне бізнесове середовище вміло використовуючи внутрішній потенціал як для національних конкурентних переваг, так і для глобальної конкуренції.

Відтак, можна стверджувати, що на сьогодні не здійснено в Україні «активізацію трансформаційно-інституціональної та інноваційно-інвестиційної діяльності промисловості з позитивним впливом на її обсяги і структуру виробництва, прискорення інтеграції промислового комплексу у світове виробництво» [7–11]. На державному рівні розроблено заходи провадження структурної політики, і ефективно формування промислової продукції, у відповідності з потребами ринку, збалансуванню виробничих потужностей, що забезпечило б стрімкий розвиток наукоємних галузей; формування нових видів діяльності; розширення асортименту низькоенергозатратної еколого-економічної продукції промислово-будівельного призначення та створення нових виробництв наукоємної інноваційної продукції.

Належної уваги також заслуговує моніторинг і дослідження вибору виду угруповань що є найбільш ефективними, витривалими, менш вразливими, адаптованими до мінливого середовища та деструктивних чинників що суттєво порушують рівновагу останніх.

Якщо аналіз показав наявність резервів, то закономірним стає етап реалізації

виявлених резервів, а ціле орієнтована робота пошуку і реалізації комплексного використання резервів сприятиме підвищенню ефективності інноваційної діяльності виробничо-економічної системи, а сам інноваційний процес може істотно різнитися змістом і чинниками що прямо може вплинути на мінливість інновацій і їх результуючий ефект.

На базі наукових праць зазначених авторів можна розглянути фінансовий потенціал як:

- складову частину економічного потенціалу, яка визначає подальші фінансові можливості організації;

- сукупність усіх наявних фінансових ресурсів підприємства та методів їх використання для забезпечення максимально можливого фінансового результату;

- можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами;

- забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства [1, с. 268; 2, с. 278].

Узагальнюючи вищевикладені підходи, фінансовий потенціал можна розглядати як вартісну категорію, яка дозволяє виміряти в абсолютних обсягах та визначити у відносних показниках наявні фінансові активи економічних суб'єктів, змодельовати їх потенційні можливості до нарощування та реалізації у майбутньому.

Проводити оцінювання фінансового потенціалу підприємства важливо як для внутрішніх, так і зовнішніх користувачів інформації. За умов оптимального використання фінансового потенціалу підприємство збільшує свою ринкову вартість, що є сигналом для потенційних інвесторів, кредиторів, акціонерів, державних структур та інших зовнішніх суб'єктів оцінювання щодо доцільності інвестування коштів у досліджуване підприємство та його платоспроможності.

Можна виділити основні етапи, за якими відбувається оцінка фінансового потенціалу підприємства:

- аналіз інформації для визначення загальної вартості обігу фінансових ресурсів підприємства та можливих резервів нарощування їх обсягу;

- визначення показників, за якими відбуватиметься оцінка ефективності використання фінансового потенціалу;

- формулювання висновків щодо якості управління фінансовим потенціалом на базі обраних раніше показників;

- прийняття управлінських рішень щодо зміни фінансового потенціалу у напрямку стратегічного бачення розвитку підприємства.

Оцінювання існуючого фінансового потенціалу підприємства має ґрунтуватися на аналізуванні показників його ділової активності, рентабельності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, майнового стану тощо [4, с. 125]. Детальне вивчення динаміки значень наведених фінансових показників дасть змогу отримати комплексну характеристику діяльності підприємства, його конкурентоспроможності, надійності, а відтак, стане основою для розробки стратегії управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання.

При виборі показників оцінки фінансового потенціалу важливо враховувати наступне:

- фінансовий потенціал являє собою агреговане уявлення системи кількісних і якісних показників, що характеризують фінансовий потенціал економічної системи як на поточний момент часу, так і на перспективу. Відповідно, перелік показників повинен бути розроблений із застосуванням системного, комплексного і стратегічного підходів;

- основною складністю є відсутність достатньої інформаційної бази, тому число показників має бути обмежена, містити мінімум суб'єктивної інформації, пов'язане з особливостями фінансової діяльності для проведення порівнянної оцінки фінансового потенціалу.

На практиці для аналізу факторів фінансового середовища підприємств частіше використовуються такі методи: PEST-аналіз; SWOT-аналіз; SNW -аналіз; аналіз сценаріїв; портфельний аналіз та інше.

Наступним етапом в управлінні фінансовим потенціалом підприємства має бути доцільно визначення методів, за якими можна зробити висновок щодо якості управління ними. В основу методів оцінювання

рівня використання фінансового потенціалу підприємства закладено аналізування результатів його діяльності за окремими напрямками, з врахуванням впливу факторів та виявлення резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

За об'єктами оцінки виокремлено ресурсний, структурний, цільовий та змішаний методи оцінки рівня використання фінансового потенціалу. Ресурсний метод передбачає оцінювання наявних у підприємства фінансово-економічних ресурсів у грошовій та натуральній формах із врахуванням їх якості та ефективності використання у господарській діяльності. В свою чергу, структурний метод ґрунтується на аналізі окремих складових та елементів задіяних вхідних ресурсів та визначенні рівня їх віддачі.

Цільовий метод передбачає порівняння фактичних результатів управління фінансовим потенціалом підприємства із плановими. При застосуванні змішаного методу використовуються окремі елементи вищезазначених підходів до визначення рівня використання аналізу фінансового потенціалу підприємства.

За рівнем узагальнення показників виокремлено методи оцінювання за допомогою інтегрального показника чи системи показників. Використання інтегрального показника передбачає зведення окремих даних в одній математичній залежності. Натомість система показників створюється для розгляду їх значення незалежно один від одного, що дає змогу оцінити результати роботи підприємства на різних сегментах діяльності.

Оцінка фінансового потенціалу дозволяє вибрати основні напрями активізації діяльності підприємств, виробити необхідну стратегію поведінки, спрямовану на мінімізацію втрат і фінансового ризику від вкладень в їх діяльність.

Механізм формування стратегії управління фінансовим потенціалом ділиться на ряд етапів:

- аналіз і виділення із загальної стратегії розвитку підприємства пріоритетів при формуванні стратегії управління фінансовим потенціалом;

- розробка цільових орієнтирів, в основі яких лежать такі процедури: аналіз і

прогноз фінансово-економічного стану зовнішнього середовища, аналіз внутрішнього середовища підприємства, виявлення сильних і слабких сторін;

- адаптація до умов зовнішнього середовища;

- визначення основних напрямків формування, накопичення, розподілу ресурсів та пошук нових джерел позикового фінансування;

- формування елементів стратегії управління фінансовим потенціалом (планування та контроль фінансових потоків і ресурсів, організаційно-правове оформлення, вибір фінансових інструментів, аналіз і оцінка фінансових ризиків, податкове планування);

- розробка і реалізація стратегії управління фінансовим потенціалом в рамках стратегічних планів;

- аналіз і контроль стратегії управління фінансовим потенціалом;

- використання результатів аналізу для конкретизації стратегічних напрямків розвитку підприємства.

Формування стратегії управління фінансовим потенціалом має включати такі складові: діагностика та прогнозування фінансового потенціалу підприємства; стратегічне і тактичне планування; вибір ефективних фінансових інструментів, у тому числі в рамках прийнятих інвестиційних рішень; управління фінансовими ризиками; податкове планування; організаційно-правове оформлення та подальший контроль фінансових потоків.

Висновки. Фінансовий потенціал є критерієм, який визначає здатність підприємства до пристосування при змінах економічної кон'юнктури, адже, саме він відіграє вагомую роль у спроможності підприємства генерувати необхідний обсяг позитивних грошових потоків, бути інвестиційно привабливою, ліквідною та фінансово надійною. За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що процес формування фінансового потенціалу підприємства є по своїй сутності складним явищем, котре залежить від багатьох факторів, які в основному контролюються суб'єктом господарювання. При оцінюванні фінансового потенціалу підприємства бе-

руться до уваги показники ефективності використання існуючих фінансових ресурсів та стратегічні напрямки розвитку бізнесу. Проте, через значну залежність фінансових можливостей підприємства від змін в економічному середовищі, необхідно враховувати вплив факторів які чинять вплив на формування і використання фінансового потенціалу.

Література

1. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, М. В. Мельник, А. Д. Шеремет. – М. : Инфра-М, 2008. – 536 с.
2. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр; Эльга, 2004. – 720 с.
3. Гриньова В. М. Управление предприятием в условиях развития рынка: Научное издание / В. М. Гриньова [та ін.] – Харків : ХДЕУ, 2003. – 168 с.
4. Деркач О. В. Проблемы анализа финансового состояния предприятий [Электронный ресурс] / О. В. Деркач, О. П. Кавтиш // Эффективная экономика. – 2013. – Режим доступа: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2013>

5. Черниш С. С. Проблемы застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах / С. С. Черниш // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2012. – № 5. – С. 142–146.

6. Шеремет А. Д. Теория экономического анализа / А. Д. Шеремет. – М. : Инфра-М, 2008. – 429 с.

7. Белінська О. В. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О. В. Белінська // Вісник ХНУ. Економічні науки. – 2012. – № 4. – С. 267–274.

8. Толпежников Р. О. Сутність та методика оцінювання фінансового потенціалу підприємства / Р. О. Толпежников // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – № 2. – Т. 1. – С. 277–282.

9. Кузьмін О. Є. Діагностика потенціалу підприємства / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №1. – С. 155–166.

10. Маслак О. І. Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О. І. Маслак, О. О. Безручко // Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. – Вип. 1. – С. 121–127.

11. Турчак В. В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання / В. В. Турчак, С. Д. Чижинська // Молодий вчений. – 2014. – № 8 (11). – С. 49–52.

ОЦЕНКА ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Е. А. Бондарь, д. э. н., профессор, П. М. Куликов, д. э. н., профессор, А. Г. Шкуропат, соискатель, О. М. Капинос, аспирант, Киевский национальный университет строительства и архитектуры

В статье определена сущность категории «финансовый потенциал предприятия». Показано значение финансового потенциала как необходимого условия обеспечения конкурентоспособности предприятия. Обоснована необходимость идентификации и расчета эффекта текущей деятельности при использовании технологии управления созданным предприятием. Продемонстрирована связь между финансовым потенциалом предприятия и возможностями достижения высокой эффективности его деятельности.

Ключевые слова: финансовый потенциал, методика оценки финансового потенциала, конкурентоспособность, инвестиционная привлекательность, оценка эффективности деятельности, управление финансовым потенциалом.

ESTIMATION OF FINANCIAL POTENTIAL OF AN ENTERPRISE

O. A. Bondar, D.E., Professor, P. M. Kulikov, D.E., Professor, O. H. Shkuropat, applicant. O. M. Kapinos, post-graduate student, Kyiv National University of Construction and Architecture

The essence of the category of «financial potential of an enterprise» is defined. The importance of financial potential as a necessary condition of ensuring competitiveness of an enterprise is pointed out. The necessity of identifying and determining the results of current activities with the use of management techniques developed by an enterprise is substantiated. The link between financial potential of an enterprise and possibilities of achieving its high efficiency is demonstrated.

Keywords: financial potential, methods of financial potential estimation, competitiveness, investment attractiveness, estimation of activity efficiency, management of financial potential.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Вагоною О. Г. Надійшла до редакції 19.01.17.